



**GÖTEBORGS UNIVERSITET**

# Lärares och lärarstudenters inställning till konflikter och konflikthantering

---

Författare: Lucy Hassoun och Sheni Abdulkarim

Inriktning: LAU 395

Handledare: Stefan Johansson

Examinator: Rolf Lander

Rapportnummer: HT11 – 2910 – 122

## **Abstract**

**Examensarbete inom lärarutbildningen**

**Titel: Lärares och lärarstudenters inställning till konflikter och konflikthantering**

**Författare: Abdulkarim Sheni, Hassoun Lucy**

**Termin och år: vt 2012**

**Kursansvarig institution: (För LAU370/LAU390/LAU395: Sociologiska institutionen)**

**Handledare: Stefan Johansson**

**Examinator: Rolf Lander**

**Rapportnummer: HT11 – 2910 – 122**

**Nyckelord: Konflikthantering, konflikthanteringsmodeller, DRACON-projekt, medling kommunikation, lärarutbildning, lärarstudenter.**

## Sammanfattning

Tidigare forskning beskriver att konflikter i skolan har förändrats och förvärrats på senare år, språket har blivit grövre, liksom de rasistiska påhopp. Det moderna samhället lägger stora resurser på att utveckla ny teknologi och på att implementera den i skolvärlden men behovet av sociala aspekter lägger man mindre vikt på. Skolan är en naturlig arena för lärandet av konflikthantering men fortfarande förvärras konflikter. Enligt Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 är det viktigt att skolan hjälper eleverna att främja sin förståelse för andra människor. Skolan skall förebygga att någon utsätts för diskriminering eller någon annan kränkande behandling.

I denna studie undersöker vi hur lärarstudenter och verksamma lärare resonerar kring begreppet konflikt.

Undersökningen är genomförd med hjälp av enkätundersökning där lärarstudenter och lärare skriver hur de resonerar och hanterar konflikter. Vi undersöker om drama används på något sätt för att förebygga konflikter. Vi vill introducera konflikthanteringsmetoder som drama och medling, eftersom vi anser att drama och medling är ett givande sätt att förebygga destruktiva konflikter. Resultatet visar att respondenterna i de båda grupperna definierar konflikt ungefär på samma sätt medan att det varierar i hur de tänker kring förebyggandet av konflikter. Kommunikation och empati är centralt för både lärarstudenterna och verksamma lärarna. I verksamma lärarnas arbete används drama till en viss del men vi stöter även på respondenter som absolut inte kan tänka sig att arbeta med drama som metod.

# INNEHÅLLSFÖRTECKNING

<b>INLEDNING</b> .....	<b>4</b>
<b>SYFTE</b> .....	<b>6</b>
<b>BAKGRUND</b> .....	<b>7</b>
DEFINITIONEN AV BEGREPPET KONFLIKT .....	7
KONFLIKTHANTERINGSMODELLER.....	8
DRAMA SOM METOD .....	8
KONFLIKTPYRAMID SOM METOD.....	10
MEDLING SOM METOD.....	11
KOMMUNIKATION OCH SOCIALT SAMSPEL .....	11
VIKTEN AV EMPATI .....	12
<b>STYRDOKUMENT</b> .....	<b>12</b>
<i>Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshem (2011)</i> .....	12
<i>Läroplanen för grundsärskolan (2011)</i> .....	13
VILKET ANSVAR HAR ARBETSLAGET? .....	13
DOKUMENTATION GENOM ÅTGÄRDSPROGRAM .....	13
<b>METOD OCH DATA</b> .....	<b>13</b>
ENKÄTUNDERSÖKNING .....	14
TILLVÄGAGÅNGSSÄTT .....	14
<b>RESULTAT</b> .....	<b>16</b>
VAD ÄR EN KONFLIKT ENLIGT DIG? .....	16
HUR SKULLE DU HANTERA EN KONFLIKT? HUR HANTERAR DU EN KONFLIKT?.....	16
HUR TÄNKER DU KRING ATT FÖREBYGGA KONFLIKTER? .....	18
KAN DU TÄNKA DIG ATT ANVÄNDA DRAMA SOM METOD I ATT FÖREBYGGA KONFLIKTER? OM JA, PÅ VILKET SÄTT? .....	19
<b>METOD II</b> .....	<b>20</b>
<b>SLUTDISKUSSION</b> .....	<b>21</b>
KONFLIKT OCH KONFLIKTHANTERING.....	21
STYRDOKUMENT .....	22
KOMMUNIKATION – MILJÖ - EMPATI .....	23
DRAMA SOM METOD .....	26
<b>REFERENSLISTA</b> .....	<b>29</b>
<b>BILAGA 1</b> .....	<b>31</b>
<b>BILAGA 2</b> .....	<b>32</b>
<b>BILAGA 3</b> .....	<b>33</b>

## Inledning

Genom dagliga möten och samspel mellan elever med olika bakgrund och livserfarenheter inträffar konflikter i skolans verksamhet. Konflikter i skolan förekommer när elever inte kan komma överens om något, där felaktiga tolkningar, att inte kunna styra känslor och beteenden eller att vara en dålig förlorare kan vara orsaker till konflikter mellan elever. Vi anser att det är nödvändigt att få nya infallsvinklar inom ämnet konflikt och konflikthantering eftersom det är något som lärare ställs inför i sin vardag.

Vår förhoppning är att läsaren får en förståelse för konflikthantering och vågar testa metoder som drama och medling för att förebygga konflikter. Dessa metoder är väldigt givande för konflikthantering och ger nya ramar för synen på konflikthantering enligt Grünbaum och Lepp (2005: 83). Konflikthantering blir i detta fall inte att förebygga utan en lärande situation i en skolmiljö, där man bearbetar känslor, lär sig att se från någon annans perspektiv och utvecklar sin empatiska förmåga men framför allt utvecklar en känsla av en gemenskap i en klass och förhoppningsvis i en skola.

Vi anser att vi lever i ett samhälle som ständigt är i förändring och det är inte tillräckligt att lära sig en metod. Synen på konflikter, det vill säga vad en konflikt är och om en konflikt är destruktiv eller konstruktiv, avgör hur man vill hantera konflikter, anser vi. Vad säger Lgr11 egentligen om konflikter och hur kan jag som lärare utgå ifrån den?

I läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (2011) står det att skolans mål är att [...] *varje elev respekterar andra människors egenvärde, tar avstånd från att människor utsätts för förtryck och kränkande behandling och medverkar till att hjälpa andra människor.* Skolans riktlinje är att alla som arbetar i skolan ska, *aktivt motverka diskriminering och kränkande behandling av individer eller grupper. (Lgr11:12.).* Enligt läroplanen ska läraren, *uppmärksamma och i samråd med övrig skolpersonal vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga och motverka alla former av diskriminering och kränkande behandling.* Läraren ska även *tillsammans med eleverna utveckla regler för arbetet och samvaron i den egna gruppen och klargöra och med eleverna diskutera det svenska samhällets värdegrund och dess konsekvenser för det personliga handlandet. (Lgr11:12-13).*

Läroplanen beskriver att lärare har ett särskilt ansvar när det gäller att uppmärksamma diskriminering och kränkande behandling samt att läraren också måste kunna vidta åtgärder för att förebygga t.ex., mobbning. Eftersom läroplanen föreskriver att läraren ska utveckla regler tillsammans med eleverna kommer lärarens förmåga att kunna tillämpa konflikthantering in. Det är av central betydelse att lärare är rustade för att möta konflikter för att kunna förebygga diskriminering och kränkande behandling.

Hur lärare ska förebygga konflikter enligt läroplanen får man som lärare avgöra och tolka själv med hjälp av skolans likabehandlingsplan. Som blivande lärare är det svårt att vara förberedd på allt som förväntas, men hur väl förberedda är lärarstudenter på konflikter och konflikthantering? I denna undersökning jämför vi lärarstudenters respektive verksamma lärares syn på konflikt och konflikthantering. Vi är medvetna om att erfarenheter är en

avgörande aspekt i detta ämne men har lärarstudenter en utvecklad förståelse för konflikthantering?

## Syfte

Syftet med denna studie är att belysa skillnader mellan lärarstudenter som studerar sin sista termin på Göteborgs universitet samt verksamma lärare i årskurs 1 – 2 i hur de tänker kring och definierar en konflikt. Vi vill undersöka om dessa två grupper uppfattar konflikt och konfliktmodeller på liknande eller skilda sätt. Utifrån detta syfte kan vi utmejsla följande frågeställningar:

- Hur angriper verksamma lärare och lärarstudenter en konflikt? Finns det skillnader mellan deras sätt att ta sig an en konflikt?
- Hur ser lärare och lärarstudenter på begreppet konflikt?
- Hur ser inställningen ut till att använda drama och medling som konflikthanteringsstrategier bland lärarstudenter och verksamma lärare?

## Bakgrund

I det här kapitlet kommer vi att redovisa relevant forskning och teorier inom ämnet konflikthantering. Vi börjar med att titta närmare på hur tidigare forskning definierat begreppet konflikt. Sedan presenterar vi några modeller som är aktuella som drama och medling. Därefter lyfter vi upp olika faktorer som är avgörande för individers identitets utveckling så som kommunikation, socialt samspel och empati. Vi fortsätter med att jämföra läroplanen för grundskola, förskoleklass och fritidshem med läroplanen för grundsärskola för att peka på några skillnader som vi anser är relevanta för vår undersökning. Avslutningsvis lyfter vi upp vad arbetslaget har för ansvar i en skola samt vad ett åtgärdsprogram är.

### Definitionen av begreppet konflikt

Begreppet konflikt kan definieras på olika sätt av olika individer. Enligt Ellmin (2008:5) finns det inte någon entydig definition av begreppet konflikt eftersom konflikt definieras på olika sätt i olika sammanhang. En konflikt kan vara medveten eller omedveten, erkänd eller förnekad, mer eller mindre känsloladdad. Ellmin menar att en konflikt där flera är inblandade kan tolkas olika av de inblandade, vilket då kan leda till att man agerar olika i samma konfliktsituation. Ellmin (2008:5) anser även att det inte går att undvika en konflikt eftersom människor lever i ett socialt sammanhang och börjar redan i förskolan.

Enligt Brodal och Nilsson (1999:19) betyder ordet konflikt en sammanstötning, ursprungligen på det fysiska planet. De anser att alla människor i en större eller mindre grad har upplevt spänningar och konflikter. De anser också att en konflikt kan ses som en sjukdom hos individer, och precis som en sjukdom behöver upptäckas i tid för att åtgärdas behöver en konflikt också upptäckas i tid för att konstruktivt kunna utveckla den.

En konflikt kan uppstå i samband med kultur och språk eller olika behov och uppkommer aldrig ur ingenting och uttrycker nästan alltid något viktigt (Ellmin, 2008:7). Han anser även att när en kränkning har förekommit kan det vara ett tecken på en ouppklarad konflikt som skett tidigare mellan de inblandade som behövs redas ut och att snabba lösningar inte håller i längden. Ellmin (2008:17) menar att en konflikt i sig inte är positivt eller negativt utan det är valen av hanteringen, det vill säga hur man hanterar en konflikt kan resultera till utveckling.

Maltén (1998:151) anser att människor ofta ser konflikter som negativa och att man bör undvika konflikter. Han påpekar också att vi i Sverige inte har fått någon direkt uppfostran i hemmet eller i skolan när det gäller önskevärd kunskap och färdighet i konflikthantering. De som anses vara konflikträdda enligt Maltén (1998:152) är de som är rädda att bli kränkta på något sätt. Osäkerhet, tvekan och rädsla är några av symptomen för att vara konflikträdd. En sådan syn på konflikt kan leda till att det blir hinder för ett målinriktat arbete och leder till att konflikten blir destruktiv. Han påpekar också att det finns de som ser konflikter som något naturligt, det är människor som dagligen befinner sig i konfliktsituationer utan att egentligen vara medvetna om det.

Enligt Kolfjord (2009:33) handlar konflikter om känslor och känslan av orättvisa. Att någon trycker ner ens mål och tankar som blir till en känsla av personlig kränkning. Hon tar som



exempel när ett barn rycker en mössa från ett annat, då räcker det inte enligt henne att ge tillbaka mössan utan barnet behöver uttrycka hur det kände. ”Gottgörelse handlar eller kan handla om att återerövra en förlorad självkänsla.” (Kolfjord, 2009:34).

Oftast förväntas det att den tredje parten ska finna lösningen på konflikten (Brodal & Nilsson, 1999:54). Men författarna anser att den tredje parten då ingriper och löser konflikten utifrån sina förutsättningar och därför lär sig inte de inblandade av konfliktsituationen. Konsekvensen blir att man snart befinner sig i en ny liknande konfliktsituation även om de befinner sig i en ny social miljö. Han menar att den tredje personen inte ska styra konflikthanteringen utan låta de inblandade försöka lösa konflikten själva först.

### **Konflikthanteringsmodeller**

Konflikter sker överallt och är en del av vardagen. Ellmin (2008:17–18) menar att det är enklare att tala om ”konfliktsituationer” än om ”konflikter” eftersom konflikter sker i en situation som måste kunna beskrivas och förstås i det sammanhanget som konflikten äger rum. Det finns olika strategier som är viktiga att känna till för att kunna lösa konflikter. Den första strategin är ”*öppna och dolda konflikthandlingar*”, vilket hänger ihop med det som vi tidigare nämnt som erkända eller förnekade konflikter. Om en konflikt är erkänd reflekterar vi och tar öppna beslut medan om en konflikt är förnekad försöker vi tränga bort den.

Ellmin (2008:19) menar att om elever inte löser konflikter på ett öppet sätt finns det risk att konflikten bearbetas på ett indirekt sätt som kan leda till en destruktiv konflikt. Det finns flera orsaker till varför elever väljer att lösa konflikter med dolda metoder, vilket handlar delvis om makt- och styrkeförhållanden. Det kan handla om att man inte vågar säga ifrån och är rädd för att bli utesluten.

En annan strategi består av *samarbetsinriktade och antagonistiska konflikthandlingar*. Med samarbetsinriktade konflikthandlingar menar Ellmin (2008:20) att man löser konflikten tillsammans medan antagonistiska konflikthandlingar är fientliga. Den sista strategin är *konstruktiva och destruktiva konflikthandlingar* vilket innebär att en konflikt blir konstruktiv när den är erkänd och hanteras öppet. När en konflikt har lett till våld och mobbning med medvetna antagonistiska handlingar blir konflikten destruktiv. En konflikt blir konstruktiv när parterna är tillfredsställda och har fått en förståelse för hur man hanterar framtida konflikter. När en konflikt kännetecknas av en destruktiv strategi är parterna inte tillfredsställda och relationen mellan dem försämrade. (Ellmin, 2008:74)

### **Drama som metod**

Drama kan vara en effektiv strategi vid konflikthantering. Enligt (Grünbaum & Lepp, 2005:16) kan eleverna genom drama öka sin empatiska förståelse och lära sig att konstruktivt hantera olika konfliktsituationer. Man utvecklar en förståelse för andras tänkande och handlande i konflikter när man spelar olika roller, man utvecklar även förmågan att förstå sitt eget tänkande och handlande. ”I drama handlar det om processer som engagerar individens alla sinnen och involverar individens tankar, känslor och agerande i en utvecklande lärandeprocess.” (Grünbaum & Lepp, 2005:43).

DRACON, som står för Drama For Conflict management, är ett internationellt forsknings- och utvecklingsprojekt med syfte att utveckla elevers förmåga att hantera konflikter genom drama aktiviteter. Den svenska DRACON- projektet ingår i ett samarbete med Malaysia sedan 1994 samt Australien sedan 1996. Under en drama lektion, som leds av en drama pedagog, ges elever en möjlighet att uttrycka sina erfarenheter av konflikter. (Grünbaum & Lepp, 2005:10). Projektets har utgått från fyra grundantaganden, bland annat att det är bra att utgå från elevernas egna erfarenheter av konflikter, för att utveckla deras konflikthanterings-förmåga. Skolan är en naturlig arena för lärande av konfliktkompetens. Utvecklingen av konflikthantering är kulturellt betingat, det vill säga att konflikthantering är något man lär sig genom socialisation. Elevernas deltagande måste vara frivilligt för att konfliktkompetensen skall vara konstruktiv. (Grünbaum & Lepp, 2005:16). Lepp (1998) skriver att ledaren bör vara tydlig, erfaren samt lyhörd för elevernas behov och reaktioner. Ledare ska vara erfaren inom dramapedagogik och konflikthantering. (Grünbaum & Lepp, 2005:57).

Löfgren (15:2006) skriver att resultaten från projektet har visat att eleverna har utvecklat nya kunskaper och förståelse på flera nivåer, som socialt, estetiskt och kognitivt. Eleverna har utvecklat relationen till varandra, känslor av gemenskap och empati. De har även lärt sig att samarbeta och att lyssna på andra. Eleverna har lärt sig att uttrycka känslor på andra sätt genom drama och försökt leva in i andras situationer. Genom att göra olika rollspel har eleverna fått en ny förståelse för konflikter och konflikthantering.

*”När ungdomar vinner insikt i andra människors tankar och handlingar, vinner de samtidigt en djupare förståelse för sitt eget sätt att vara och handla.”* (Vetenskapsrådet, rapportserie 15, 2006:151).

Löfgren påpekar att utvecklingsprojektet har testats att utföras med så kallade problemklasser men det har visat sig att det är för utmanande och man har kommit fram till att man behöver längre förberedelseperiod och stöd från personalen samt en välutbildad dramaledare. ”Nya kompetenser behöver utvecklas för att kunna hantera den ökande aggressiviteten bland ungdomar i skolan och på fritiden. För lärarna krävs en kontinuerlig personlig och yrkesmässig kompetensutveckling för att kunna klara nya utmaningar i skolan.” (Vetenskapsrådet, 2006:150).

Grünbaum och Lepp (2005:63) skriver om *symmetriska* och *asymmetriska konflikter*. Med en symmetrisk konflikt menar man att det finns en maktbalans mellan parterna och möjligheten är större att parterna själva löser konflikten. Det blir däremot svårare när konflikten är asymmetrisk och han menar att den svagare parten hamnar i underläge, en asymmetrisk konflikt kan vara mellan flera elever mot en eller en rektor mot en lärare.

DRACON - projektet genomsyrar filosofen John Deweys lärande teori, ”Learning by doing” (att lära genom att göra). Enligt Hartman, Roth och Rönnström (2003:5) var Dewey en lärare men ägnade sig även åt filosofi. Han lyfte upp skolans och läraryrkets roll i samhällsutvecklingen.”Han kritiserade traditionella föreställningar om hur skolan skulle vara organiserad och om hur undervisningen borde bedrivas.” I (Hartman, Roth & Rönnström, 2003:98) refererar Roth till Democracy and Education (1916) där Deweys menar att genom

kommunikation överför vi människor våra ideal, intressen och förhoppningar. På så sätt återskapar vi via utbildning vad tidigare generationen har skapat. Deweys menar att människor lever i ett föränderligt samhälle och att kunskap är kontextbundet och är inget som håller för evigt. Hartman, (2003, rapport nr 3:76) skriver att Dewey lyfter upp skolans socialiserande uppgift och menar att det skapas en öppnare miljö när människor från olika religioner, kultur och skilda vanor integreras, på så sätt vänjer man sig vid ett gemensamt perspektiv.

Utbildning är en social process och inte en förberedelse för kommande liv. (Hartman, 2003, rapport nr 3:75). Det är detta tänkande som gör att undervisningen inte fungerar och han menar att skolan bör spegla det verkliga livet som eleven känner till, undervisningen måste alltså ha verklighetsanknytning. Utbildning är komplex och har inte alltid ett ursprung som är uppenbara men har ett återskapande uppgift i samhället. Dewey anser att skolan har tre huvuduppgifter, den första är att skolan bör presentera en förenklad och begriplig version av samhället. ”Till denna uppgift hör även att sortera bort vad som inte är önskevärt i en uppväxandemiljö.” (Hartman, 2003:17). Den sista uppgiften är att vidga människors perspektiv så att man kan gå utanför ramar som hem- och uppväxtmiljön erbjuder.

I en social grupp som vi tidigare har nämnt överför och byter individer erfarenheter med varandra, dessa erfarenheter kan människor inte använda sig av för att lösa problem. Däremot gör erfarenheter och erfarenheter människor medvetna om problemen och deras villkor. ”Ett problem kan troligen lösas om det kan definieras.” (Hartman, Roth & Rönström, 2003:96). Den lösningen kan inte heller gälla för allt och alla tiders menar Dewey. Det finns endast tillfälliga lösningar till situationsbundna problem. Enligt Dewey består utbildning av att lära sig att lösa aktuella och möjliga problem. Enligt Grünbaum och Lepp (2005:158) är lärares roll väldigt viktig för elever utveckling av konflikthanteringskompetens och att lärares kunskaper om konflikthantering är begränsad. [...] lärarutbildningar har hittills inte tagit sitt ansvar för att ge nya lärare behövliga kunskaper i konfliktteori och medling (Grünbaum & Lepp, 2005:158).

### **Konfliktpyramid som metod**

Hareide (2004) har utvecklat en konfliktpyramid som ringar in på vilka nivåer drama kan bidra till utveckling i konflikthantering. I pyramiden står det *Utveckling av självtillit, empati, kommunikation och samarbete* som basnivå eftersom dessa är centrala begrepp i dramapedagogik. Därefter står det *Hantering av konflikter där man själv är en part*. Där följer *medling av elever eller lärare*. Högst upp i pyramiden står *sanktioner* (Hareide 2004 i Grünbaum & Lepp 2005:16–17).

DRACON – Sverige har sin tonvikt i nivå två, det vill säga *Hantering av konflikter där man själv är en part* men gör även en introduktion i medling. Författarna menar att problemklasser behöver mycket förberedelse i basnivån det vill säga, *utveckling av självtillit, empati, kommunikation och samarbete*, för att man ska kunna börja med nivå två. ”Vi vill hävda att lärare har mycket att vinna på att skaffa sig kunskap om drama som medel för att stärka elever individuellt, samtidigt som samspelet i klassen utvecklas.” (Grünbaum & Lepp 2005:16)

## Medling som metod

En annan metod för förbyggandet av konflikter är medling vilket inkluderar en tredje part som, enligt Grünbaum och Lepp (2005:71), inte straffar eller skuldlägger parterna utan hjälper till att lösa konflikten konstruktivt. Denna metod fungerar om alla parter går med frivilligt och respekterar varandra. I konflikter där en tredje part ingriper kan *vinna/förlora* lösningar förekomma, det vill säga att en av parterna skuldläggs medan den andra inte får någon negativ konsekvens av deltagandet i konflikten. Konflikten kan då bli orättvist hanterad, om den tredje parten inte får hela bilden av händelsen. Den tredje parten kan vara en rektor eller en lärare som bevittnar delar av konflikten och har makten att straffa parterna. Författarna menar att i medling strävar man efter vinna/vinna lösningar, det vill säga att alla parter har blivit hörda och känner sig nöjda med lösningen.

Grünbaum och Lepp (2005: 73-75) beskriver hur medling går till i fem steg. Steg ett är som vi tidigare har nämnt att medling måste vara frivilligt, det vill säga att parterna måste själva frivilligt vilja lösa problemet. Steg två kallar författarna för *kartläggning av konflikten*, här får parterna i tur och ordning berätta vad som hände. Det är medlaren som leder i medlingen och sammanfattar det parterna har sagt och ställer en till fråga. *Hur kände du då och hur känner du dig nu?* Därefter sammanfattar medlaren igen vad parterna har sagt. Tredje steget är *lösningsförslag*, här försöker medlaren att få parterna att ge förslag på vad de själva behöver och vad de vill föreslå den andra parten. När parterna ger förslag skriver medlaren upp dem. Fjärde steget är *beslut om åtgärder och avtal*, när förslagen är uppskrivna ska man välja en som båda parterna är nöjda med. Hon menar att det är bra att komma överens om en lösning som parterna prövar under en bestämd period samt vad man kan göra om man inte gör som man har kommit överens om. Femte och sista steget är *uppföljning*, vilket kan ske genom att komma överens om ett nytt möte för att följa upp.

## Kommunikation och socialt samspel

Kommunikation är livsnödvändigt för den gemensamma mänskligheten anser Maltén (1998:11). Att kommunicera tycks vara ett villkor för att vi skall kunna överleva fysiskt och socialt med människor. Enligt Maltén (1998:12) är kommunikation ett utbyte av budskap, den som sänder ett budskap gör en kodning och den som tar emot budskapet gör en tolkning av det skickade budskapet. Han anser också att när samspelet mellan sändare och mottagare sätts igång påverkas en mängd faktorer. Man kollar då på personligheten, känslor, attityder och erfarenheter inom kunskapen för att i sin tur kunna tolka budskapet mer korrekt i den kontext man befinner sig i, vilket också har en stor betydelse. Man kan kommunicera på olika sätt anser Maltén (1998:12) i både tal och skrift men kroppsspråkets utgör den största delen av kommunikationen.

Ellmin (2011: 81-82) skriver att människor är grupp- och sociala varelser som är i samspel och är beroende av andra människor eftersom vi inte utvecklas av oss själva. "Förhållandet till andra har avgörande betydelse för vår självkänsla och identitet."

Carlgren (1999:38) utgår från det sociokulturella perspektivet och menar att elever lär sig av varandra genom ett aktivt deltagande i olika aktiviteter i sociala relationer. Det leder till att

man skapar ett gemensamt lärande och eleven får möjlighet att utveckla sitt eget lärande. Hur mycket eller hur lite de lär sig beror på den miljö de befinner sig skriver Carlgren (1999:125). Hon menar att om det är en behaglig miljö blir det lättare för eleverna att ta till sig lärandet och om det är en mindre trivsamt miljö blir det svårare att fånga elevernas intresse.

Ellmin (2011:85) skriver att ett stödjande klimat ger elever möjlighet att få vara sig själva samt att det råder samspel och förtroende. ”Man har förmågan att stödja varandra, ge konstruktiv kritik och tåla andra uppfattningar än sina egna.” Alltså lär eleverna sig att respektera varandra. Han menar även att en grupp som fungerar bra med ett stödjande klimat leder till goda relationer och ger klassen ökad kommunikations-förmåga. När gruppen tar hjälp av varandra och är positiva ger det en möjlighet till att förebygga samt hantera konflikter.

### **Vikten av empati**

En viktig del i att kunna hantera och förebygga konflikter är att kunna sätta sig in i den andres situation menar Öhman (2003:29–30). Denna förmåga benämns ofta empati. Hon menar också att empati även inkluderar handlingskraft, det vill säga att man handlar utifrån sin inlevelseförmåga för att hjälpa någon annan i en svår situation. Öhman nämner även empatiskt agerande, som handlar om att förstå en individs handlande. En omsorgsmiljö är givande för elevers empatiutveckling där eleven bemöts med respekt och inlevelse. (Öhman, 2003:41). Här är även lärarens roll viktig då elever behöver en förebild som visar hur till exempel vuxna beter sig mot varandra. ”Pedagogen är empatisk förebild när hon bemöter barnen, deras föräldrar och sina kollegor med inlevelse, respekt och ansvar.” Elever utvecklar sin empatiska kompetens genom vardagliga situationer. Till exempel när någon elev råkar göra någon annan illa är det viktigt att läraren ingriper och förtydligar hur den andre känner och upplever händelsen för att eleven ska utveckla sin empatiska kompetens. (Öhman, 2003:44–45). Raundalen (1996:100) ser empati som personlighetsdrag och skriver att empatin betraktas som en grundläggande och viktigt för mellanmänskliga kommunikationsformer och är viktig för individens utveckling av moral samt i personlighetsutvecklingen.

### **Styrdokument**

#### ***Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshem (2011)***

I läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (2011) står det att skolan mål är att [...] *varje elev respekterar andra människors egenvärde, tar avstånd från att människor utsätts för förtryck och kränkande behandling och medverkar till att hjälpa andra människor.* Skolans riktlinje är att alla som arbetar i skolan ska, *aktivt motverka diskriminering och kränkande behandling av individer eller grupper.* (Lgr11:12.). Enligt läroplanen ska läraren, *uppmärksamma och i samråd med övrig skolpersonal vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga och motverka alla former av diskriminering och kränkande behandling.* Läraren ska även *tillsammans med eleverna utveckla regler för arbetet och samvaron i den egna gruppen och klargöra och med eleverna diskutera det svenska samhällets värdegrund och dess konsekvenser för det personliga handlandet.* (Lgr11:12-13).

## **Läroplanen för grundsärskolan (2011)**

I Lgr11 för grundsärskola står det att ” *Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Genom kommunikation utvecklar människor sin identitet, uttrycker känslor och tankar och förstår hur andra känner och tänker. Kommunikation ökar förutsättningarna för delaktighet i vardagen och i samhället.*” Läroplan för grundsärskolan (2011:147).

### **Vilket ansvar har arbetslaget?**

Skolan har flera uppdrag som följs av lärarens individuella arbete samt arbetslaget. Ellmin (2011:92) skriver att dessa uppdrag kan klaras av bara i ett utvecklat samarbete. Han lyfter upp några uppdrag som både läraren och arbetslaget bär ansvaret, bland annat att ge varje enskild elev bästa möjliga utveckling och att skapa lokala kursplaner med läroplanens mål som utgångspunkt. ”Samarbete krävs för att man ska kunna skapa en organisation som tillgodoser alla dessa uppdrag.” Han skriver vidare att det finns risk att man inte känner sig tillräcklig och tappar eller ser brister i sin kompetens och att det är viktigt att det finns utrymme för diskussioner med arbetslaget om bland annat mål och arbetsmetoder.

### **Dokumentation genom åtgärdsprogram**

Enligt Asp-Onsjö (2008:13) är ett åtgärdsprogram viktigt för de barn som inte klarar sina mål i skolan och de elever som behöver lite extra stöd i olika ämnen. För att skriva ett åtgärdsprogram tar man stöd av rektorn och specialpedagogen som bjuder in eleven med vårdnadshavaren till ett utvecklingssamtal. Där går man noggrant igenom vad eleven saknar för att nå skolans mål samt vad eleven behöver för hjälp av skolan och handledaren. Enligt Asp-Onsjö (2008) så börjar det med att man ser över vart felet ligger, varför inte eleven klarar av det den ska. Sen försöker man hitta olika åtgärden hur pedagogen tillsammans med skolan ska försöka hjälpa eleven på bästa sätt.

Ett åtgärdsprogram följs upp under minst tre gånger under en termin för att eleven och läraren ska se utveckling och för att om det är brist på utveckling att man åtgärdar det med en gång. Om en elev hamnar i en konflikt upprepade gånger bör eleven få underskrivet ett åtgärdsprogram anser Asp-Onsjö (2008:17–20) detta för att eleven tillsammans med lärare och hemmet ska kunna åtgärda de missförstånd som sker i skolan.

### **Metod och data**

I det här kapitlet redovisar vi hur vi gick tillväga i utformningen av vår undersökning. Vi beskriver hur vi gjort vårt urval av respondenter, och undersökningsmetod. Vi har beaktat frågor om reliabilitet och validitet i undersökningen och i de slutsatser som kan dras av undersökningen, dessa frågor diskuteras i en metoddiskussion. Vårt val av undersökningsmetod var enkäter, men innan vi utformade dessa gjordes en pilotstudie. Enligt Arfwedson (2005:34) är syftet med en sådan studie att undersöka hur ett problem ser ut. ”Man skulle t.o.m. kunna säga att målet för en pilotstudie närmast är att formulera vettiga hypoteser

inför kommande huvudundersökning och samtidigt pröva de metoder man tänkt använda.” (Arfwedson, 2005:34). Vi utförde vår pilotundersökning genom att intervjua sex verksamma lärare på två olika grundskolor i Västsverige och vår tanke var att använda oss utav intervjuer som metod i vår huvudundersökning. Vid pilotstudien gick vi ut till våra VFU-platser för att intervjua lärare om konflikter och konflikthantering. Vårt syfte med pilotstudien var att ta reda på vad lärarna hade för syn på konflikter och hur de hanterade konflikter, det vill säga om lärarna använde några modeller som de utgick ifrån samt att se om vårt arbete och frågor var relevanta att undersöka.

### **Enkätundersökning**

Resultatet av förundersökningen bedömdes inte kunna användas i uppsatsen eftersom vi inte fick ut så mycket information av våra intervjuer som vi hoppats. Dels kan detta berott på att vi var ovana intervjuare, dels märkte vi att lärarna var tveksamma och påpekade att de inte ville svara fel. Vi förtydligade att vi inte sökte efter rätt och fel svar utan deras syn på konflikter och hur man dagligen gör för att lösa konflikter. Vi bestämde oss senare för att inte göra intervjuer utan enkät med öppna svar dels för att lärare kände sig tveksamma och dels för att vi inte ville påverka lärarnas svar. Vi valde att ha enkät med öppna svar för att få mer konkreta svar på våra frågor.

Enligt Ejvegård (2005:51) undviker respondenterna att bli påverkade av intervjuaren om man gör enkätundersökning istället för intervjuer. Stukát (2005:43) kallar enkät med öppna frågor för *det ostrukturerade frågeformuläret*, där respondenterna själva skriftligt formulerar sina svar. Fördelen med öppna frågor enligt Stukát (2005:44) är att man som intervjuare inte begränsar sitt val av information det vill säga att intervjuaren inte bestämmer i förhand vad respondenterna ska svara. Samt att respondenterna får tillfälle att utveckla och anpassa sitt svar. Nackdelen med enkätundersökning enligt (Björndal, 2002:99) är att man inte får möjlighet att reda ut missförstånd av respondenternas svar samt att man inte kan få en djupgående information om något.

### **Tillvägagångssätt**

Enkätundersökning valde vi att personligen dela ut om vi behövde förtydliga några missförstånd hos svarspersonerna. Vår målgrupp var lärarstudenter som läste sista året och verksamma lärare i årskurs 1- 2. Vi valde just lärarstudenter som går sista året för att se om utbildningen har gett de en förförståelse eller en förståelse för konflikter samt konflikthantering. Vi valde också verksamma lärare för att kunna jämföra de båda gruppernas uppfattningar om konflikthantering och vi valde lärare i årskurs 1-2 för att begränsa vår undersökning och av rent praktiska skäl.

Enkäten delades ut till lärarstudenter på Göteborgs universitet, samt verksamma lärare på en skola i Göteborg. Totalt fick vi svar från 18 respondenter, varav 7 verksamma lärare. Lärarstudenterna kontaktades i samband med föreläsningar på universitetet. Vi hade för avsikt att inkludera ett något högre antal respondenter, men på grund av tidsbrist valde många studenter och lärare att inte besvara vår enkät. Då vi inte avser att göra några generaliseringsanspråk av slutsatserna i vår studie bedömer vi att vi ändå fått tillräckligt

mycket information för att ge en god bild av lärarstudenters och verksamma lärares syn på konflikter.

I pilotundersökningen som vi tidigare har nämnt intervjuade vi sex verksamma lärare om vad en konflikt var för de. Vi fann stora likheter i lärarnas svar om vad en konflikt var och detta väckte vårt intresse för hur lärarstudenter reflekterade kring begreppet konflikt. Eftersom vi såg en koppling mellan hur man ser på en konflikt samt hur man hanterar den. En annan fråga vi hade handlade om lärarna utgick ifrån några konflikthanteringsmodeller som skolan hade tillgängligt för lärarna. Här märkte vi att frågan tolkades på olika sätt, och vi behövde förtydliga den. Några modeller fanns inte som lärarna utgick ifrån utan lärarna gör olika sociala aktiviteter och hänvisade att det fanns personal i skolorna som de kunde få hjälp utav, så som kollegor och specialpedagog. En annan fråga som vi hade handlade om när en konflikt blir destruktiv, svaren på denna fråga var ganska lika där lärarna ansåg att en konflikt blir destruktiv om man inte tar tag i det och löser det samt att när eleverna som är inblandade inte lär sig av konflikten.

Vi hade även andra frågor som handlade bland annat om en konflikt mellan elev och lärare kan bli personligt. Svaren på denna fråga varierade men vi kände inte att det var något som vi ville undersöka eftersom vi blev mer inspirerade av våra tidigare nämnda frågor. Alltså vad en konflikt egentligen är och hur man hantera dessa.

Vi använde nästan samma frågor till våra respondenter (Se bilagor 1-2). skillnaderna var i fråga två och fyra, på fråga två ställde vi frågan hur du skulle hantera en konflikt till lärarstudenterna och hur hanterar du en konflikt till lärarna. På fråga fyra ställde vi frågan skulle du använda dig utav drama som en konflikthanteringsmetod till lärarstudenterna och använder du dig utav drama som en konflikthanteringsmetod till verksamma lärare.

Under processen av utdelningen av våra enkätfrågor märkte vi att vi borde ha formulerat några av våra frågor annorlunda. Om vi skulle göra om våra enkätfrågor skulle vi till exempel på fråga 1-2 skrivit några scenarion som beskriver olika konfliktsituationer och utmanat våra respondenter att besvara hur de skulle hantera dessa. Vi upptäckte att av 18 respondenter hade endast en skrivit vilken utbildning eller hur många års erfarenhet den hade. Detta var en väldigt viktig del i vår undersökning, vi ville se om svaren skiljde sig utifrån erfarenheter samt om det skiljde sig utifrån vilken utbildning man har fått. Vi är medvetna om att även om respondenterna skrev svaren på dessa att vi inte kunde fastställa våra resultat utifrån utbildning och erfarenhet men det skulle kanske ge oss en djupare förståelse för hur de tänker. Patel & Davidson (2003) skriver att en undersökning ska ha en god reliabilitet och menar kvaliteten på mätinstrumentet med detta. Undersökningens resultat ska vara tillförlitlig och man kan säga att en undersökning med hög reliabilitet ska ge motsvarande resultat vid ett annat tillfälle ifall undersökningen görs om med samma metod.

Vi valde att sammanställa lärarstudenterna respektive lärarnas svar för sig därefter har vi jämfört och lyft upp likheter och skillnader i deras svar.



## Resultat

### Vad är en konflikt enligt dig?

Den första forskningsfrågan berörde hur lärarstudenter och verksamma lärare definierar begreppet konflikt, samt om det finns några skillnader i deras definitioner av begreppet. Flertalet av lärarstudenterna menar att en konflikt uppstår mellan två eller fler parter som inte kan kommunicera och inte heller delar samma värdering, uppfattning, åsikter och intressen. Det vill säga när parterna inte kan acceptera eller respektera varandras åsikter. De flesta anser att begreppet konflikt ses med en negativ klang och är ett problem som kommer i form av missförstånd. Vissa anser att en konflikt kan vara en motor eller något positivt för en utveckling, men dessa åsikter är ovanliga.

Vad det gäller de verksamma lärarnas definition av begreppet konflikt är de i linje med de som getts av lärarstudenterna. Alltså att när två eller flera personer är oense och inte kan komma fram till en enad lösning. ”Det kan vara mindre varianter som i skolans värld om vem som ska få lov att stå först i en kö, eller större i samhället i politiska frågor.” De flesta lärare anser att på grund av dagliga möten och samspel mellan barn med olika bakgrund och livserfarenheter inträffar konflikter ofta i skolans verksamhet. Flertalet av lärarna anser att konflikter uppstår när barnen inte kan komma överens om någonting. De påpekar att felaktiga tolkningar, att inte kunna styra känslor och beteenden, att inte kunna komma överens eller att vara en dålig förlorare kan vara orsaker till konflikter mellan barn. Många verksamma lärare anser att en konflikt är något negativt. En verksam lärare har skrivit att en konflikt oftast är negativ men den verksamma läraren anser också att det inte behöver vara så ” En konflikt för mig är oftast negativ men jag vet att det inte behöver vara så”.

”Barnen har ofta svårt att hantera och lösa konflikterna själva och därför är det viktigt att vi pedagoger är i närheten av barnen och hjälper barnen att tillsammans lösa uppkommande konflikter.”

Både lärarstudenter och lärare har liknande uppfattningar om definitionen av begreppet konflikt, det vill säga att det uppstår mellan två eller flera individer som inte delar samma åsikt. Våra respondenter anser också att det har med språket att göra och att kommunikationen är viktig i detta sammanhang. Det kan vara när två eller flera elever har brister i språket som det uppstår konflikter. Många lärare anser att samspelet mellan olika bakgrunder och livserfarenhet är grunden för att det uppstår konflikter i skolan.

### Hur skulle du hantera en konflikt? Hur hanterar du en konflikt?

Den andra forskningsfrågan handlade om hur lärarstudenter skulle hantera en konflikt till skillnad från verksamma lärare. För några av lärarstudenterna är det viktigt att kommunicera öppet om vad som har hänt samt om känslor och inte förneka konflikten, där är också viktigt att eleverna lär sig respektera andras åsikter även om man inte håller med om den. Flera av lärarstudenterna anser att kontexten eller sammanhanget och vilka personer som är inblandade avgörande för hur man löser en konflikt. Flertalet av lärarstudenterna menar att olika konflikter hanteras på olika sätt dock är det viktigt att parterna löser konflikten tillsammans och läraren ska vara som en sorts guide i samtalet. En annan ser på lärarrollen som en viktig

del i samtalet där läraren diskuterar med parterna och kommer överens eller hittar en relevant lösning. Nästan alla studenter kan tänka sig att vända sig till kollegor och rektorer för att få råd och hjälp.

Det finns utmärkande skillnader när det gäller lärarnas svar i fråga två. Många lärare tar tag i konflikten på en gång när den uppstår genom att medla som en tredje part. Man är upptagen med andra arbetsuppgifter och försöker lösa konflikten på ett snabbt och smidigt sätt för att kunna arbeta vidare med lektionen. Ett flertal lärare skriver att det är lätt att glömma konflikter som uppstår mellan barnen speciellt när dessa händer ofta därför är det viktigt att lösa konflikten på en gång. Andra lärare ser sin roll som en medlare där kommunikation är centralt och skriver att de lyssnar på parterna först och fråga hur de vill lösa konflikten.

Dessa lärare skriver att även om konflikten har pågått länge så pratar de med eleverna enskilt och sedan tillsammans och försöker att tillsammans komma överens om en lösning. ”Det värsta man kan göra är att bagatellisera de känslor som barnen har.” Andra lärare skriver att hur man löser en konflikt beror oftast på vad det är för typ av konflikt och vilka personer som är inblandade. De skriver att om det är två i övrigt välfungerande barn så brukar lärarna ofta be dem att försöka prata med varandra och se om de kan komma fram till någon gemensam lösning.

Flera lärare anser att det är viktigt att eleverna får möjlighet att själva lösa konflikten. Dessa lärare ser sin roll som en observerare samtidigt som de visar att de är närvarande och är medvetna om konflikten. Om eleverna inte kan komma överens om en lösning trots lärarnas närvaro så skriver en lärare att ”I skedet efter går jag fram till personerna och lyssnar när de försöker, utan att lägga mig i samtalet.” här är det också viktigt att låta barnen prata till punkt och inte bli avbrutna. Utifrån enkät svaren ser vi att om eleverna inte kan lösa konflikten själva så föreslår lärarna olika alternativ för att se om eleverna kan enas om något. I andra fall om det inte går så väljer lärarna att ingripa och lösa konflikten själv åt eleverna. ”I sista fall bestämmer jag hur det ska bli.”

Vi finner många likheter och skillnader i lärarstudenterna respektive lärarnas svar. De flesta av alla lärarstudenter resonerar kring hur man ska använda olika metoder genom att respektera varandra och att kommunikation är en viktig del av hur en konflikt hanteras. Samtidigt som det är viktigt för lärarna att de inblandade parterna får prata till punkt även om man som lärare känner för att avbryta. Innebörden av begreppet medling finner vi i både lärarstudenternas och lärarnas svar men lärarstudenterna betonar begreppet som en guide medan lärarna skriver medling. Alltså medling är en central punkt i hur man löser konflikter hos lärarstudenter och lärare, samtidigt som andra lärare och lärarstudenter anser att det är viktigt att som lärare kommer på en lösning som nöjer de inblandade parterna. En klar likhet märker vi i svaren är respekten mellan parterna för varandra och att man ska respektera varandras åsikter även om inte håller med.

Skillnaden här är att de flesta lärarstudenterna anser att det är viktigt att eleverna ska försöka lösa konflikten själva och att läraren ska vara som en medlare så att eleverna återigen inte hamnar i en konflikt. Samarbete med kollegor och rektorn är något som nästan alla lärarstudenter skriver att de skulle vända sig till men denna punkt saknar vi i lärarnas svar.

## Hur tänker du kring att förebygga konflikter?

Vår tredje fråga berörde hur blivande pedagoger tänker och reflekterar kring förbyggandet av konflikter. Även här fann vi likheter mellan lärarstudenterna svar, nästan alla anser att det krävs en bra kommunikationsförmåga att man lyssnar och respekterar varandra, man bör också kunna hantera sin aggression. Pedagogens roll är centralt för flera av lärarstudenterna som menar att det är viktigt att lära se ur andras perspektiv och vara en bra förebild som pedagog för barnen, uppmuntra dem, stötta dem och finnas där för dem när det behövs.

Några lärarstudenter anser att eleverna bör få möjlighet att träna på empati förmågan och sätta sig in i andra människors känslor. Det är även viktigt att synliggöra konflikten i god tid samt att lyfta upp andras perspektiv. För några av lärarstudenterna är det dagliga arbetet viktigt där man som lärare bör frekvent diskutera med eleverna hur man kan lösa olika konflikter. Andra lärarstudenter menar att elever behöver prata om konflikter och få möjlighet att diskutera olika konfliktsituationer i en öppen miljö även om det inte har skett en konflikt just vid det tillfället. God social samverkan, få klasser att förstå och ha insikten att man kan vara olika är en bra grund för förbyggandet av konflikter. Några lärarstudenter lägger även vikten vid mer praktiska aktiviteter så som avkoppling och massage och anser att detta är ett sätt som kan vara bra för att omsätta vårt sätt att tänka. Det är bra med konflikter bara de avslutas på ett positivt sätt och att man lär sig något av det, anser många av lärarstudenterna som deltog i vår undersökning.

Tillskillnad från lärarstudenternas svar skriver många lärare att ett gott klimat i klassen är en bra grund i förbyggandet av konflikter. Samt att deras roll är viktigt genom att diskutera om vad som är acceptabelt och inte. Dessa lärare skriver att det är viktigt att prata frekvent om de sociala reglerna och koderna. För många lärare anser att det är viktigt att man på ett tydligt sätt förklarar för eleverna vad man får och inte får göra. Genom att aktivt arbeta sig med olika värderingsövningar. ”Att arbeta med trygghetsfrågor på schemalagd tid tror jag är väldigt viktigt. Detta bör man göra ständigt, även om man inte har några konflikter mellan barnen i klassen.”, skriver en lärare.

Barnen ska få möjlighet att lära sig att respektera, använda rätt språk, finna tålmod med varandra och att alla ska få vara med och att hjälpa varandra. De skriver även att efter överenskommelser om hur vi ska ha det i klassrummet dra tydliga gränser. En lärare påpekar att det finns en problematik i samarbetet med andra personal i skolan då man inte jobbar på samma sätt, ”tyvärr finns det personal i skolan som försöker ta avstånd från konflikter!”. För vissa lärare är det viktigt att veta var konflikter uppstår och varför. En lärare skriver att väntan på saker gör att konflikter uppstår, till exempel när man väntar i kön för att gå in i matsalen. Denna lärare har valt att barnen inte ska stå stilla i kön på väntan att gå in i matsalen utan att eleverna får röra sig fritt tills det är dags att gå in.

Kommunikation och respekt genomsyrar svaren av enkätundersökning av både lärare och lärarstudenter. Svaren på denna fråga lyfter även upp skolmiljön som en viktig del i förbyggandet av konflikter. Där våra respondenter skriver att det är viktigt att kunna kommunicera med varandra i en öppen miljö om olika konfliktsituationer. Klimatet i

klassrummet lyfts upp av våra respondenter, där de kommunicerar med barnen och kommer överens om hur klassen ska ha det, det vill säga sätta tydliga gränser för regler som ska gälla i klassrummet. Man samarbetar alltså med individen och elevgruppen

Metoder som lärarstudenter kan tänka sig att använda skiljer sig lite åt hur lärarna gör. Tillexempel skrev några lärarstudenter att man kan använda sig av praktiska aktiviteter som massage avkoppling eller liknande, vilket vi saknade i lärarnas svar. Medan lärarna påpekade brister i samarbetet med kollegor, förekom inte samarbete med kollegor i denna fråga i lärarstudenternas svar. Att reflektera över sin verksamhet var viktigt för några lärare, tillexempel att reflektera och observera var konflikter uppstår. En pedagog ovan säger att om det uppstår konflikter när man står i kön till matsalen ska man försöka hitta ett annat alternativ istället för att stå stilla i kön.

### **Kan du tänka dig att använda drama som metod i att förebygga konflikter? Om ja, på vilket sätt?**

Utifrån svaren från undersökning ser vi att vissa lärarstudenter är öppna för drama som metod och skulle kunna använda sig av drama för att förebygga konflikter och menar att med olika rollspel kan man belysa olika perspektiv. Genom drama kan man agera ut sina känslor och sedan prata om karaktären vilket kan vara lättare än att prata om sig själv eller någon annan, på detta sätt motiverar flertalet av lärarstudenter drama som en konflikthantering. Då får man en viss distans och tar det inte lika personligt. Rollspel, anser flera av lärarstudenter, är bra för att bygga upp empati och se utifrån hur man kan lösa en konflikt, det kan vara svårt när man är mitt uppe i dem. ”Drama sagor och handdockor är ett bra sätt att förebygga konflikter och låta barnen hjälpa till att lösa en fiktiv konflikt” skriver en lärarstudent. Trots lärarstudenternas inspiration till drama som en konflikthantering känner vissa av de en viss tveksamhet kring att utgå från drama i sitt arbete i konflikthantering och få talet kan inte tänka sig att använda det i nuläget. ”Jag är ingen drama person”, skriver en lärarstudent.

Att man inte är någon ”drama person” är inte främmande för lärare heller, på denna fråga skriver en lärare så här ”Nej tyvärr. Jag har inte tillräcklig kunskap inom detta område för att kunna använda det på min arbetsplats.” Men flera lärare anlitar genom skolan en drama pedagog. ”Nej. Men däremot har jag anlitat vår dramapedagog när jag märkt att klassen börjat svaja.” skriver en lärare.”Medan andra lärare skriver att de jobbar med olika rollspel som handlar om konflikter för att synliggöra processen och konsekvenser. En lärare skriver att han använder sig utav seriesamtal med barn som har autism och berättar genom att rita vad som hände under konflikten för att kunna se varför det blev som det blev och vad man kunde gjort istället. ”Då kan man också rita upp det alternativa bra slutet.”

Återigen här ser vi likheter och skillnader i svaren. Flera av våra respondenter kan och vill använda drama som en konflikthanterings metod medan några andra kan absolut inte tänka sig eftersom de inte känner att de är drama personer och ser drama som ett hinder för de själva inte vet hur de ska agera. Lärarstudenterna utgår mycket från det estetiska, att de skulle kunna använda handdockor, rollspel och sedan kunna föra en diskussion om dramat som spelats upp. Vi märker att fler lärarstudenter skulle kunna använda sig av drama som metod än verksamma

lärare eftersom de känner att de saknar kunskaper i drama. Dock ser de vikten i dramapedagogik och anlitar dramapedagoger.

## Metod II

Metoden med de öppna frågorna svarade inte upp till våra förväntningar om vad vi kunde få svar på. Frågorna var ganska allmänna och vi hade behövt påverka inriktningen på frågorna mer för att få mer detaljerade svar. Även om vi kunde se vissa likheter och skillnader tyckte vi oss inte se några tydliga mönster som visade om skillnader förelåg mellan grupperna. I och med att respondenterna kan ha varit stressade då de svarat på enkäten kan vissa svar också blivit korta och oprecisa, dessutom blir det lite slump vad de kommer in på då de inte hade tid att ge mer detaljerade svar.

Vi måste därför beakta vår enkät med öppna svarsalternativ som en förstudie, då vi inte kunnat svara på våra frågeställningar. Resultaten av den öppna enkäten och den tidigare forskningen kan dock ligga till grund för utarbetandet av en ny enkät som vi anser är en konsekvens av de resultat vi fått fram. För att kunna få svar på frågeställningarna på ett bättre sätt konstruerar vi en ny enkät som vi bedömer kunna svara på de frågeställningar som vår tidigare enkät inte kunde. Tyvärr är det inte möjligt att genomföra undersökningen inom ramen för den här uppsatsen, men tack vare våra tidigare förstudier har vi fått ett bra material för att lägga upp en ny undersökning på.

För att kunna dra mer generella slutsatser tänker vi oss att ha ett större antal respondenter, eftersom det antal vi nu använt medför viss osäkerhet i de tolkningar vi har gjort. Den nya enkätundersökningen utformades med fasta svarsalternativ, där respondenterna fick ta ställning på en femgradig skala som gick från ”Instämmer helt” till ”Instämmer inte alls”. Den här typen av fasta svarsalternativ är typiska för attitydfrågor (Ejvegård, 2007). För att få en tydligare bild av vad lärare och studenter anser om exempelvis drama och medling som konflikthanteringsstrategier utformades en rad frågor som sökte fånga inställningen till dessa begrepp.

I stället för att ha en fråga som berörde drama, gjordes således nu flera stycken som var tänkta att rama in inställning till drama som konflikthanteringsstrategi. I vår teorigenomgång har forskning presenterats som visar att både drama och medling är viktiga beståndsdelar då det gäller att hantera en konflikt. Genom drama ökar elever sin empatiska förståelse och lär sig att konstruktivt hantera konflikter. Genom att agera olika roller utvecklar elever en förståelse för eget samt andras tänkande och agerande (Grünbaum & Lepp, 2005:16). Inom medling får elever agera som en tredje part i en konflikthantering och elever som är inblandade i en konflikt skuldläggas inte. Eleverna kommer överens med hjälp av medlaren det vill säga den tredje parten om en lösningen av konflikten (Grünbaum & Lepp, 2005:71).

För att senare undersöka skillnader mellan lärarstudenter och verksamma lärares inställning till drama i undervisningen används alla de frågor som indikerar detta. Dessa frågor gällde t.ex. om respondenterna kunde tänka sig att använda drama, dramatisera sagor på undervisningen. Genom att använda fler frågor som avser att mäta samma sak, kan vi höja

tillförlitligheten, alltså reliabiliteten i undersökningen. Om dessa frågor också mäter inställningen till drama så kan också validiteten anses vara god. Eftersom frågorna är knutna till den teori och forskning som finns inom ämnet så anser vi att validiteten också är tillfredställande i de frågor vi har utformat. När vi analyserar resultaten tänker vi oss att lägga samman de frågor som indikerar till exempel inställningen till drama för att på så vis få ett index. Det finns tre frågor som kan anses indikera inställningen till drama – dessa är: Jag kan tänka mig att använda drama för att hantera konflikter mellan elever, Jag har goda kunskaper i drama och Jag anser att genom att dramatisera saker kan man förebygga konflikter.

Genom att slå ihop dessa får vi en ny skala som kan gå mellan 1-15 och därigenom kan det finnas en större variation mellan respondenternas svar. Genom att undersöka medelvärdeskillnader mellan lärares och lärarstudenters svar kan vi få en tydligare bild om det föreligger några skillnader. Det är också möjligt att statistiskt pröva huruvida det föreligger några signifikanta skillnader mellan de båda grupperna.

## **Slutdiskussion**

### **Konflikt och konflikthantering**

Våra respondenter var eniga i frågan om vad en konflikt innebar eftersom att nästan alla skrev att det uppstår mellan två eller flera individer samt att eleverna inte alltid delar samma åsikt och inte heller kan acceptera eller respekterar varandra åsikter och tankar. En konflikt uppstår alltså när man inte kan kommunicera med varandra. Ellmin (2008) skriver att en konflikt inte uppstår ur ingenting. Alltså att det uttrycker något viktigt. Därför är det av ytterst viktigt att inte blunda för konflikter anser vi samt att hur en lärare eller lärarstudent definierar begreppet konflikt är avgörande för hur man hanterar den. Några av våra respondenter ansåg att en konflikt är negativt och detta förvånade oss inte eftersom människor oftast har negativa erfarenheter av konflikter och Maltén (1998) skriver att människor undviker gärna konflikter. Men han skriver vidare att konflikter är oundviklig i ett socialt sammanhang och att man blir inblandad redan i förskolan. Konflikt är alltså något som är aktuell i människors liv och därför är det givande att lära sig hur man hanterar konflikter.

Ellmin (2008) anser att en konflikt varken är positiv eller negativ utan att hur man hanterar den avgör om konflikten är negativ eller positiv. Detta överstämmer med vad vissa av våra respondenter skrev, alltså att man måste ta tag i en konflikt för att eleverna ska lära sig av den. Vi anser att det är viktigt att ta tag i konflikten och som lärare visa att man är medveten om det och ge elever möjlighet att lösa konflikten på ett bra sätt så att processen blir en lärande situation. Vi anser även att det är ytterst viktigt att elever får möjlighet att reflektera över konflikten och ta del av varandra tankar och handlingar.

För att kunna lösa en konflikt är det viktigt att veta vilka elever som är inblandade och vilken kontext de befinner sig i, skriver respondenterna. Det skiljer sig lite i hur våra respondenter löser konflikter. För lärarstudenterna är till exempel kommunikation, att kunna se från den andres perspektiv och att respektera varandra, centralt. Lärarstudenterna har en föreställning om hur de skulle hantera konflikter och utifrån svaren tolkar vi att lärarstudenterna skulle ge

mycket mer tid åt konflikthanteringen. Verksamma lärarna är mer konkreta i sina svar om hur man hanterar en konflikt. Tillexempel där en lärare skriver att om en konflikt uppstår mellan två välfungerade elever, låter han de försöka lösa konflikten själva först men att han är närvarande och ser hans roll som en observerar och en stödjande i elevernas konflikthantering. Detta anser vi är viktigt att reflektera över, alltså att inte ge över för mycket ansvar till eleverna utan visa att man finns där ifall de behöver stöd och vägledning.

Enligt Ellmin (2008) är det lättare att prata om en konfliktsituation än att prata om en konflikt. Några andra lärare påpekar att det är viktigt att lösa konflikten på en gång eftersom man är redan upptagen med deras arbetsuppgifter. Detta är ingenting vi kritiserar eftersom utifrån våra erfarenheter från våra VFU-tillfällen vet vi att praktiken ser annorlunda ut och att man alltid inte hinner med det man har tänkt.

Man som lärare vet aldrig heller hur de inblandade känner och hur länge konflikten har pågått och har lett till. Det kan handla om en gammal konflikt som eleverna inte har tagit tag i och som uppstått igen, då kan en sådan konflikt leda till slagsmål eller kränkning. Om eleverna vill att man som lärare ska hjälpa till att lösa konflikten är bra att ha i åtanke att man inte ska lösa konflikten hur man vill alltså att man kommer på en lösning själv utan att ta hänsyn till om de inblandade är nöjda med lösning. Det vill säga att vägleda de inblandade i samtalet och ge möjlighet att de själva finner en lösning som både parterna är nöjda med.

Enligt Brodal och Nilsson (1999) förväntar de inblandade att den tredje parten som ska finna lösningen på konflikten. Elever har förtroende för sin lärare som i detta fall kan den tredje parten och att man inte kommer med en färdig lösning innebär inte att de inblandade tappar sitt förtroende på sin lärare. Vi menar att det är bra att läraren vägleder samtalet och låter de inblandade prata till punkt och inte avbryta varandra. Respondenterna skriver att eleverna ska få möjlighet att lösa konflikten själv och deras roll i konflikthanteringen ska vara, som lärarna nämner för medling medan lärarstudenter nämner för guide. Medling som är en konflikthanterings metod kommer vi att diskutera närmare i slutet av diskussionen i samband med DRACON-projektet.

## **Styrdokument**

Vi vill börja med att lyfta upp vad styrdokumentet säger om förebyggande av konflikter. En ny läroplan har börjat gälla lgr11 (Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, 2011) och när vi tittar närmare på den ser vi en del likheter och skillnader med den gamla lpo94. Vi har granskat om det skett några förändringar när det gäller begreppen konflikt och konflikthantering.

Själva begreppet konflikt finns inte med i lgr11 däremot uppkommer begreppet kränkning. Vidare beskrivs riktlinjer för skolan vilket är att skolpersonalen ska *aktivt motverka diskriminering och kränkande behandling av individer eller grupper*. Återigen står det inte *hur* man ska motverka dessa och begreppet kränkning kan tolkas olika av individer.

Sista delen som är lärarens ansvar står det att läraren ska *uppmärksamma och i samråd med övrig skolpersonal vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga och motverka alla former av*

*diskriminering och kränkande behandling.* Vad nödvändiga åtgärder är, kan lärare och skolchefer tolka på olika sätt. På ett sätt genomsyrar lgr11 de didaktiska frågorna, vad, hur och varför men som vi lyfter upp här ser vi brister på frågan *hur*. Detta anser vi kan ha båda negativa och positiva delar i sig. Den positiva delen anser vi är att skolan och lärare får större möjlighet och utrymme att testa olika metoder som passar individen eller klassen för att nå målen.

Den negativa delen i detta är att begreppen diskriminering och kränkning är vidga begrepp och innebörden är inte entydig. Enligt Kolfjord (2009:33) handlar konflikter om känslor och känslan av orättvisa som blir en känsla av personlig kränkning. Kränkning sker alltså genom konflikter. Vi måste ha i åtanke att en konflikt kan vara konstruktiv men inte en kränkning, vi måste alltså särskilja dessa begrepp och måste tolkas utifrån ett sammanhang.

När en elev inte når utbildningens mål kunskapsmässigt eller socialt, kan det handla om att eleven hamnar upprepande gånger i bråk gör man ett åtgärdsprogram. Åtgärdsprogrammet görs i samband med en utvecklingssamtal med vårdnadshavaren och som lärare kan man få stöd av specialpedagog eller en rektor, skriver Asp-Onsjö (2008). Under utvecklingssamtalet går man genom vad som behövs göras för att eleven ska nå målen. Ansvaret läggs inte endast på eleven utan vad den ansvariga läraren, skolan och eleven kan göra för att hjälpa eleven på bästa sätt. Ett åtgärdsprogram kan utgå från en likabehandlingsplan som varje skola är skyldiga att ha, enligt diskriminerings ombudsman. Som avser till att främja barns och elevers lika rättigheter.

### **Kommunikation – miljö - empati**

Om vi tolkar våra resultat utifrån Hareides (2004) konfliktpyramid ser vi att våra respondenter oberoende av att de arbetar eller inte, tänker arbeta eller inte med drama, har sina tonvikt i basnivån det vill säga i utveckling av självtillit, empati, kommunikation och samarbete. Man ser även att man arbetar medvetet med punk två vilket är att eleverna hanterar konflikter där de själva är inblandade. I samband med detta ser vi att det även finns lärare som medvetet löser konflikter själva, dels beroende på kontexten och dels på grund av tidbrist.

Begreppen kommunikation, empati och medling eller en guide som några lärarstudenter benämner återkommer i resultatet. Kommunikationsförmågan och att kunna lyssna och respektera varandra är väldigt viktigt för att människor ska kunna samspela med andra. Våra respondenter delar Malténs (1998) synsätt då han skriver att kommunikation är nödvändigt för att vi ska överleva socialt.

Ellmin (2011) nämner också vikten med att kunna samspela med andra och att vi är gruppvarer och är beroende av varandra. För att vi ska kunna överleva socialt måste vi alltså kunna samspela med vår omgivning och detta genom att kunna kommunicera med vår omgivning för att få en förståelse för andras tankesätt levnadsvillkor. Människor utvecklas på så sätt, Ellmin (2011) skriver att människor inte utvecklas sig själva utan vi utvecklas med hjälp av andra. Han menar också att relationen till andra i vår omgivning är viktigt för vår identitet och självkänsla, alltså att vår självkänsla och identitet kan förvärras om vi inte



kommer överens med andra. Skapar man en gemensamt lärande, får man möjlighet att utveckla sitt eget lärande.

Om kommunikation är av den vikten som våra respondenter och Maltén beskriver, hur kommer det sig att den nämns så i en viss omfattning i Lgr11. Kan det bero på att kommunikation har blivit en självklarhet i lärarutbildningen och i praktiken, kan man undra. Vi anser att vikten i att kunna kommunicera och respektera varandra är grundläggande i praktiken och i lärarutbildningen.

Skillnaden mellan läroplanen för grundsärskola (2011) och grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (2011) skiljer sig inte så mycket åt förutom i ämnesrådet kommunikation. Skillnaden är att läroplanen för särskolan har ämnesområden i inriktningen träningskolan, där man ser bland annat estetisk verksamhet, kommunikation, motorik, vardagsaktiviteter och verklighetsuppfattning. Under rubriken *kommunikation* beskrivs vikten med kommunikation, *att genom kommunikation utvecklar människor sin identitet, uttrycker känslor och tankar och förstår hur andra känner och tänker*. Utifrån resultaten tolkar vi att det finns ett behov av att utveckla elevers kommunikationsförmåga. Vi anser därmed att det borde nämnas i mycket större omfattning i läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, för att det ska vara mer tydligare för verksamheten att arbeta med att utveckla elevers kommunikationsförmåga.

Vi har dock inte undersökt i vilken utsträckning lärarna som har deltagit i vår undersökning arbetar med kommunikation men vi vill mena att det märks att utveckling av elevers kommunikationsförmåga är en självklarhet för dessa lärare utifrån resultatet.

I samband med en god kommunikationsförmåga kommer begreppen öppen miljö och god klimat i klassrummet i respondenternas svar i frågan om förbyggandet av konflikter. Alltså att kunna kommunicera i en öppen miljö där elever känner tillit till varandra och stöttar varandra. Både lärarstudenter och lärare påpekar att det är viktigt att erbjuda elever en öppen miljö där man pratar om konflikter även om det inte har skett någon konflikt, i syfte att förebygga konflikter. I detta sammanhang är lärarrollen väldigt viktig menar våra respondenter. Detta klargörs även tydligt även i Lgr11 där det står att lärarens ansvar är *att tillsammans med gruppen diskutera och komma överens om regler i arbetet samt samvaron i den egna gruppen*.

Det finns som resultatet också visar är att lärare arbetar med att förebygga konflikter i konkreta situationer. Det vill säga att lärare försöker förebygga konflikter genom att reflektera och utvärdera sin egen verksamhet för att se i vilket sammanhang uppstår konflikter upprepade gånger. Därefter planerar läraren utifrån sin verksamhets utvärdering. Ellmin (2011) skriver att det är betydelsefullt med ett stödjande klimat eftersom eleverna får möjlighet att utveckla sin egen identitet i interaktion med andra i gruppen samt råder samspel och förtroende. Eleverna lär sig alltså att stödja varandra och samtidigt ge konstruktiv kritik, på så sätt menar Ellmin att eleverna utvecklar en god relation till varandra och ökar kommunikationsförmågan. Detta ger möjlighet till att förebygga konflikter. Carlberg (1999)

skriver också om vikten med en god miljö och menar att i en trivsamt miljö får elever större möjlighet till sitt eget lärande.

Respondenternas synsätt på hur man kan arbeta med att förebygga konflikter är att sträva efter långsiktiga mål vilket vi dels ser man att de strävar efter att arbeta med elevgruppen, individen, dels är reflekterande i sitt arbete.

Lärarstudenterna menar att den empatiska förmågan är viktig att utveckla. Empati innebär att kunna leva sig in i någon annans situation. Empati innefattar även handlingskraft menar Öhman (2003). Utvecklar elever sin förmåga till inlevelse och kan hjälpa andra i svåra situationer. Återigen ser vi vikten av kommunikationsförmågan och ett gott klimat i klassrummet där elever bemöts med respekt och inlevelse. Öhman skriver att lärare är elevers förebild i hur man bemöter föräldrar och kollegor, vilket också kan påverka elevernas empatiska förmåga. Hur man kan främja empati bland elever skriver inte lärarstudenter, dock har vi inte undersökt detta, men genom att ingripa som lärare när en konflikt som är i form av missförstånd uppstår och förtydliga hur parterna känner utvecklas elevernas empatiska kompetens. Empati som Raundalen (1996) beskriver är ett personlighetsdrag alltså att utvecklar elever sin empatiska kompetens ökar de även sin identitet.

Respondenterna förtydligar vikten med att en konflikt bör uppmärksammas i god tid för att parterna lär sig av konflikten och inte skadas av konflikten. Till detta stödjer vi oss i Brodal och Nilsson (1999) som påpekar att en konflikt behöver upptäckas i tid för att åtgärdas konstruktivt. Det vill säga att eleverna som är delaktiga i konflikten lär sig av konflikten på så sätt att när de hamnar i en liknande konflikt igen har de en förståelse för hur man kan hantera konflikten.

Så som det är konstruktivt att arbeta i ett arbetslag, där man ser olikheter som en tillgång och där man delar med varandra och lär av varandra, kan det ändå vara ett dilemma när man arbetar på olika sätt till exempel i frågan om hur man hanterar en konflikt. En lärare uttrycker att det kan hända att andra skolpersonal blundar för konflikter. När man blundar för konflikter innebär det inte att den försvinner tvärtom de eleverna som är delaktiga påverkas negativt av den. Upprepade konflikter leder till att de inblandade ser varandra som objekt och ouppklarade konflikter kan leda i detta fall till att kränkning förekommer, menar Maltén.

Enligt Lgr11 ska diskriminering och kränkande behandling aktivt motverkas av skolpersonalen. Vi anser att det är i störst allvar att inte blunda för konflikter eftersom det är som att acceptera att mobbning ska ske. Eftersom konflikt är en basnivå som kan leda till kränkning och i sin tur leda till mobbning. Maltén (1998) anser att människor som är konflikträdda är de som är rädda att bli kränkta och att osäkerhet, tvekan och rädsla är symptom för att vara konflikträdd. Lärare har ett stort ansvar både individuellt och med arbetslaget men det är inte lätt att veta hur man ska agera när man bemöter kollegor som arbetar på ett sätt som man själv inte tycker är acceptabelt, i sådana grundläggande frågor som konflikter och kränkande behandling. Ellmin (2011) lyfter upp vikten med ett utvecklat samarbete i arbetslaget och menar att endast på så sätt kan skolan nå målen. Detta är en punkt som lärarstudenter inte har nämnt i enkäten, vi är väl medvetna att vi inte heller har ställt

frågor om arbetslaget och dilemma som kan uppkomma. Men det är en faktor som är aktuell bland kollegor därför kan detta vara en anledning till varför lärare nämnde det och inte lärarstudenter.

### **Drama som metod**

Utifrån resultaten finns det utmärka skillnader mellan hur lärarstudenter respektive lärare tänker kring förbyggandet av konflikter. Resultatet visade att drama är lockande för både lärarstudenter och lärare, men en viss tveksamhet råder när man inte har erfarenhet av drama. Dock är detta inget som vi tolkar att det gäller generellt alla lärare och lärarstudenter. Många faktorer är avgörande i frågan om användandet av drama som metod anser vi, bland annat erfarenhet. Det kan vara lättare att välja metod som löser en konflikt på en gång som vissa lärare och lärarstudenter har nämnt, det vill säga att komma på en lösning som man tror passar parterna än att använda en metod som man känner sig osäker på och som tar längre tid tills den visar resultat. En annan faktor kan vara att metoder som drama och medling kräver tid, resurser och planering vilket lärare inte alltid har tillgång till.

En annan faktor är teori och praktik, alltså i vilken utsträckning kan man använda teorier i praktiken och vilka teorier och litteratur är relevanta eller vem det är som avgör egentligen vilka teorier och litteratur som är relevanta. En annan viktig faktor är prioritering, vad man prioriterar som lärare i sitt yrke. Att dessa lärare inte prioriterar drama som metod innebär däremot inte att de inte är lyhörda för barnens känslor och åsikter utan de anser inte att drama är någon kunskap som de besitter. För att deras elever är i stöd av att agera sina erfarenheter och känslor genom drama har dessa lärare tagit hjälp av dramapedagoger. Utifrån respondenternas svar ser vi att de har en bra grund i vad drama kan vara bra för trots att några av de inte är några dramapersoner.

Vi vill påstå att drama är något som knyter ihop nästan alla målen i skolan. Enligt Grunbaum och Lepp engagerar drama individens alla sinnen och involverar individens ankar och känslor och agerande i en utvecklande lärandeprocess. Genom drama ökar elever sin empatiska förståelse och tränar inlevelse och samarbete. Lärarrollen är viktig för att man ska kunna inspirera och stimulera samt delta i drama aktiviteterna och är öppna för känslor som kan uppkomma, enligt Björzell. Därför är det viktigt att lärare är tydlig i sin roll.

I denna del ska vi diskutera DRACON-projektet som står för DRAMA for CONflikt management och som är en internationell forskning och utvecklingsprojekt och medling som vi presenterat i litteratur delen och försöka inspirera och argumentera för varför drama och medling är bra i att förebygga konflikter. Ett DRACON - projekt kan inte endast en lärare påbörja med sin klass utan skolan måste organisera det, det måste påbörjas i syftet till ett utvecklingsprojekt. Projektet gör man i form av en lektion som leds av en lärare som är erfaren inom dramapedagogik och konflikthantering, skriver Grunbaum och Lepp. Som har ett syfte till att utveckla elevers förmåga att hantera konflikter genom drama, där elever får möjlighet att uttrycka sina erfarenheter av konflikter. Författarna skriver att projektet har utgått från några grundläggande antagande som argumenterar till varför drama är bra att utgå ifrån i konflikthantering. Bland annat att skolan är en naturlig arena för lärandet av

konfliktkompetens, elevernas deltagande måste vara frivilligt och att det är givande att utgå från elevernas egna erfarenheter.

Eleverna som har deltagit i projektet har utvecklat bland annat sin empatiska förmåga, känslor av gemenskap. De har utvecklat samarbetsförmågan vilket är viktigt för att ha ett bra klimat i klassrummet som vi tidigare i kommunikation – empati delen diskuterat. Eleverna har även utvecklat förmågan uttrycka sina känslor på andra sätt genom drama samt har fått möjlighet att leva in sig i hur andra kan ha det och detta tycker vi är väldigt viktigt.

En gång på en av våra VFU-platser samlades alla ettor och kollade på några bilder som var tagna i Afrika av en kollega, bilderna var på olika vilddjur, träd och barn i sju årsåldern och deras skola. Eleverna var jätte förvåntansfulla över att få se bilder på djuren och när kollegan visade bilder på barnen med trasiga kläder och en trasig boll och en träbit som en flicka låtsades var en docka skrattade eleverna. En sådan reaktion förvånade inte lärarna med tanke på att det är förståeligt att de inte kan riktigt relatera till den miljön bilderna visade. Men om vi hade haft möjlighet och mer tid skulle vi kunna göra de bilderna till en drama aktivitet, att skapa en miljö som var nära till den miljön barnen i Afrika levde i. Eller läsa och dramatisera en saga om Afrika skulle eleverna mycket lättare kunna leva sig in i miljön. När ungdomar får en förståelse för andras tankar och handlingar vinner de även en djupare förståelse för sitt eget tänkande och handlingar, skriver Löfgren (2006).

Vi kan tänka oss att använda drama i verksamheten är väldigt givande för de eleverna som är tillbaka dragna och tysta eller som blir underordnade av andra elever. Eftersom dessa elever får möjlighet att uttrycka känslor och erfarenheter som de inte tidigare har kunnat. Grunbaum och Lepp skriver om symmetriska och asymmetriska konflikter. Asymmetriska konflikter innebär, som vi tidigare har nämnt, att det finns en maktbalans mellan de inblandade i en konflikt. Om det finns en maktbalans mellan de inblandade eleverna är möjligheten stor att eleverna löser konflikten själva. Detta är bra att känna till för att se om det finns maktbalans mellan elever när det sker konflikter. Graubaum och Lepp skriver att lärare har mycket att vinna på att skaffa sig kunskap om drama som medel för att stärka elever individuellt, samtidigt som samspelet i klassen utvecklas.

Grunbaum och Lepp presenterar också medling en metod för förebyggandet av konflikter. Medling organiseras genom att skolan utser en eller flera som frivilligt ställer upp och utbildar sig till medlare. Medlaren kan även vara elever som får utbildning i några dagar av en lärare på skolan. Medlaren har en opartisk roll i konflikthanteringen som hjälper parterna att själva komma på en lösning som nöjer båda.

Författarna skriver att i konflikter där en tredje part är inblandad kan vinna/förlora lösningar uppstår, det vill säga att en får skulden och därmed straffas medan den andra får inget konsekvens för deltagandet i konflikten. Detta kan hända när den tredje parten vittnar en del av konflikten och bedömer själv vems fel det var. I medling strävar man efter vinna/vinna lösningar, där båda parterna har blivit hörda och är nöjda med lösningen.

För att man ska kunna lyckas att lösa en konflikt genom medling måste de inblandade i konflikten delta frivilligt. En sådan metod är väldigt givande att använda sig utav. Eftersom

det är ingen tillfällig lösning på konflikter och att som medlare lär man sig att hantera konflikter. Denna erfarenhet för elever som medlare och även som inblandade i konflikter värdefullt. Därmed får elever en förtroende för varandra och får elever som förebilder vilken vi anser är väldigt givande i skolan då lärare inte vittnar allt som händer bland barnen. Vi vill påpeka att vi inte menar att man ska lägga all ansvar på medlarna på skolan utan att medlarna kan ha en roll som andra elever kan se upp till. Samt att elever får mer ansvar på sina raster vilket är viktigt att när någonting händer så kan man vända sig till kompisar också. Det gäller att skapa förtroende för varandra i hela skolan och inte enbart i klassen.

Vi tolkar vårt resultat genom att hävda att såsom lärare är lärarstudenter väl medvetna om innebörden av en konflikt och det som skiljer sig lite åt är hur man skulle hantera.

Skillnaden kategoriserar vi inte i bra och dåliga konflikthanteringsmetoder utan vi vill hävda att erfarenheter är en faktor som är avgörande till en viss del. Dock är det viktigt att vi inte låser oss i rutiner utan är öppna för förändringar och nya metoder eftersom vi lever i ett samhälle som är i ständig förändring.

Om man utgår från Deweys perspektiv så ska man inte förvänta sig att en utbildning förbereder studenter inför det kommande. Läraryrket är komplex och det finns många kunskaper och dilemma som man bör behärska som lärarstudenter inte får av utbildning. Vi förhåller oss kritiska mot lärarutbildning och kan peka mot flera grundläggande punkter och hävda att lärarstudenter inte får tillräcklig med kunskap om dessa bland annat om konflikthantering.

Grunbaum och Lepp skriver att lärares kunskaper om konflikthantering är begränsad och att lärarutbildning har hittills inte gett nya lärare behövliga baskunskaper i konfliktteori och medling. Men om vi vänder på frågan och uppmuntrar lärarstudenter att fundera på vad lärarutbildningen har gett dem, skulle resultatet se mycket annorlunda ut. När vi samtalade med våra kamrater och berättade att vi skulle skriva om konflikthantering, fick vi ofta svaren: ”Va spännande, för jag kan ingenting om konflikthantering!”. Nu vill vi svara de så här: ”Jo det kan du!”. Vi förhåller oss fortfarande kritiska mot lärarutbildning när det gäller att lärarstudenter får för lite baskunskaper i konflikthantering, men det vi får av utbildningen är en förståelse för konflikthantering. Vi menar att lärarstudenterna som har deltagit i vår undersökning har en förståelse för att kunna hantera en konflikt. Hartman med flera skriver att ett problem troligen kan lösas om det kan definieras. Alltså om lärarstudenter en förståelse för vad en konflikt innebär, har de en större möjlighet att hantera konflikten.

Vi vill inte hänvisa till begreppen *förebygga konflikter* just för att en konflikt som vi tidigare har diskuterat behöver inte vara negativ. Detta vill vi ersätta med *att förebygga destruktiva konflikter*. Så att vi tillåter mer konflikthanteringsmodeller som DRACON och medling träda in i verksamheten och göra den till en del i planeringen för att se den som en självklarhet, det vill säga en lärande situation i verksamheten. DRACON och medling modeller är väldigt viktiga att använda sig utav och om vi hade känt till dessa skulle vi undersöka hur man kan förbereda problemklasser för att kunna introducera DRACON och medling.

## Referenslista

Asp-Onsjö, L. (2008). *Åtgärdsprogram i praktiken: att arbeta med elevdokumentation i skolan*. Lund: Studentlitteratur AB.

Arfwedson, G. (2005). *Didaktiska examensarbeten i lärarutbildningen för förskola, grundskola, fritidshem, gymnasium etc.* Stockholm: HLS förlag.

Bergqvist, K. Davidsson, B. Klerfelt, A. Löfstedt, U. Riesbeck, E. Säljö, R. Wyndhamn, J. Schoultz, J. (Red. Carlgren, Ingrid)(1999). *Miljöer för lärande*. Lund: Studentlitteratur.

Brodal, H och Nilsson, L. (1999). *Konflikter – Vad vill de lära oss?* Järna: Balders

Ellmin, R. (2008). *Konflikthantering i skolan – den andra baskunskapen*. Stockholm, Natur och Kultur.

Ellmin, R.(2011). *Elevens lärande – att erbjuda möjligheter*. Förlag: Liber AB.

Elmeroth, E. (2008). *Etnisk makt ordning i skola och samhälle*. Lund: Studentlitteratur AB.

Grünbaum, A. Lepp, M. (2005). *Dracon i skolan. Drama, konflikthantering och medling*. Lund: Studentlitteratur.

Hartman, S. Roth, K. Rönnström, N. (2003) *John Dewey: om reflektivt lärande i skola och samhälle/Sven Hartman, Klas Roth & Niclas Rönnström*. Stockholm: HLS förlag.

Hartman, S.(2004). *Dewey läst idag*. (GEM-rapport, 2004:3) Stockholm: Lärarhögskolan.

Kolfjord, I (2009). *Konflikthantering i skolan: kamratmedling framför nolltolerans*. Malmö: Bokbox AB.

Maltén, Arne. (1998). *Kommunikation och konflikthantering – en introduktion*. Lund: Studentlitteratur.

Patel, R. Davidson, B. (2003). *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur AB.

Raundalen, M. (1997). *Empati och aggression – om det viktigaste i barnuppfostran*. Lund: Studentlitteratur.

Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Öhman, M. (2003). *Empati genom lek och språk*. Förlag: Liber AB.

## **Styrdokument**

Skolverket (2011), *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet* – Lgr 11 (nedladdat 11.11.18), Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Skolverket (2011), *Läroplan för grundsärskolan* – Lgr 11 (nedladdat 11.11.18), Stockholm: Utbildningsdepartementet.

## **Rapporter**

Göteborg studies in educational sciences 163. Willian, P. (2001). *Barn lär av varandra - Samlärande i förskola och skola*. Förlag: Kompendiet-Göteborg.

Vetenskapsrådet. (15:2006). *Resultatdialog 2006. Forskning inom utbildningsvetenskap*. Stad: förlag.

# Bilaga 1

## Enkät - Verksamma lärare

### Erfarenhet inom skola:

1. Vad är en konflikt enligt dig?

.....  
.....  
.....  
.....  
.....

2. Hur skulle du hantera en konflikt?

.....  
.....  
.....  
.....  
.....

3. Hur tänker du kring att förebygga konflikter?

.....  
.....  
.....  
.....  
.....

4. Använder du/ har använt dig utav drama i att förebygga konflikter? Om ja, på vilket sätt?

.....  
.....  
.....  
.....  
.....



## Bilaga 2

### Enkät – Lärarstudenter

#### Utbildning:

1. Vad är en konflikt enligt dig?

.....  
.....  
.....  
.....  
.....

2. Hur skulle du hantera en konflikt?

.....  
.....  
.....  
.....  
.....

3. Hur tänker du kring att förebygga konflikter?

.....  
.....  
.....  
.....  
.....

4. Kan du tänka dig att använda drama som metod i att förebygga konflikter ? Om ja, på vilket sätt?

.....  
.....  
.....  
.....  
.....

### Bilaga 3

Vi är två lärarstudenter som läser sista året på Göteborgs universitet med inriktning Barn och ungas uppväxtvillkor, lärande och utveckling. Vi skriver vårt examensarbete om konflikthantering och skulle vilja ställa några frågor till Er angående konflikter. Enkäten tar bara cirka 5 minuter att fylla i.

1. Jag är:

Kvinna

Man

2. Jag Är:

Student

Verksam lärare

3. Min ålder är: \_\_\_\_\_ (Skriv din ålder på linjen)

4. När en konflikt uppstår mellan två elever ingriper jag direkt...

Instämmer inte alls

Instämmer helt

5. Jag kan tänka mig att använda drama för att hantera konflikter mellan elever...

Instämmer inte alls

Instämmer helt

6. Jag har goda kunskaper i drama.

Instämmer inte alls

Instämmer helt

                      

7. Jag kan tänka mig att använda medling för att hantera konflikter mellan elever...

Instämmer inte alls

Instämmer helt

                      

8. En konflikt enligt mig är när två elever delar olika intressen...

Instämmer inte alls

Instämmer helt

                      

9. Jag anser att en konflikt mellan elever kan leda till något positivt.

Instämmer inte alls

Instämmer helt

                      

10. En konflikt enligt mig är när elever har kommunikationssvårigheter...

Instämmer inte alls

Instämmer helt

11. Jag anser att genom att dramatisera sagor kan man förebygga konflikter.

Instämmer inte alls

Instämmer helt

                      

12. Jag anser att konflikter handlar om att någons känslor blivit sårade.

Instämmer inte alls

Instämmer helt

                      

13. Jag anser att det givande för eleverna att själva lösa en konflikt...

Instämmer inte alls

Instämmer helt

                      

14. Jag anser att konflikter mellan elever är negativa..

Instämmer inte alls

Instämmer helt

                      

15. Jag låter båda parter komma till tals om jag är medlare i en konflikt

Instämmer inte alls

Instämmer helt

16. Jag anser att min roll som lärare är viktig i en konflikthanteringssituation..

Instämmer inte alls

Instämmer helt

                      

17. Jag anser att jag kan förebygga konflikter genom mitt dagliga arbete

Instämmer inte alls

Instämmer helt

                      

18. Jag anser att samarbetet mellan mig och mina kollegor är viktigt för förebyggandet av konflikter..

Instämmer inte alls

Instämmer helt

                      

19. Jag anser att det är viktigt att synliggöra konsekvenser av konflikter för elever...

Instämmer inte alls

Instämmer helt